

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI**

**SHARQ ADABIYOTI JAHON ADABIYOTI KONTEKSTIDA
(ARAB)
FANING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi: 200000 – San‘at va gumanitar fanlar

Ta‘lim sohasi: 230 000 - Tillar

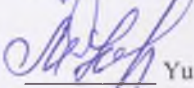
Ta‘lim yo‘nalishi: 70230104 – Adabiyotshunoslik (sharq tillari bo‘yicha)

Toshkent–2025

Sharq xalqlari tillari va adabiyoti instituti direktori: Mirzaxmedova X.V.

Arabshunoslik oliy maktabi boshlig'i: Baitakov I.Yu.

ARM boshlig'i Yuldasheva M.M.

Fan/modul kodi ShAJAK1204		O'quv yili 2025/2026	Semestr 2	YeCTS - Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
	Sharq adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida (arab)	48	72	120	
2.	<p style="text-align: center;">I. Fanning mazmuni:</p> <p>Fanning maqsadi: magistr'larga adabiy aloqa va adabiy ta'sir masalalari, arab adabiyotining jahon adabiyotidagi o'rni, o'ziiga xos xususiyatlari, uning rivojlanish qonuniyatlari va xarakteri to'g'risida bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir. Ushbu maqsadga erishish uchun fan magistr'larni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, adabiy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.</p> <p>Fanning vazifasi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - adabiy aloqalar tarixiy taraqqiyotining muhim bosqichlari, adabiy aloqalarning vujudga kelish tarixiy sababalari haqida tasavvurga ega bo'ladi; - adabiy aloqalarda o'z ijodi bilan samarali xissa qo'shgan adiblar ijodini biladi va ulardan foydalana oladi; - adabiy ta'sir masalalarining nazariy asoslari haqida ma'lumot berish, adabiy ta'sir masalalarini o'rganishda ilmiy tadqiqotlari bilan muhim o'rin tutgan olimlar faoliyati haqida ko'nikmalariga ega bo'ladi. <p>Xorij tajribasiga muvofiqligi:</p> <p>Mazkur fan dasturi xalqaro tan olingan reytinglarda birinchi top 300 talik ro'yxatga kiruvchi Qatar University (QS 121, THE 220) xorijiy tajribasini inobatga olgan holda takomillashtirildi.</p> <p>https://www.qu.edu.qa/siteimages/static_file/qu/colleges/cas/documents/studyplan/%D8%A7%D9%84%D8%AE%D8%B7%D8%A9%20%D8%A7%D9%84%D8%AF%D8%B1%D8%A7%D8%B3%D9%8A%D8%A9.pdf</p>				

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1- mavzu. Qadimgi arab she'riyati va jahon sh'riyati

Trubadurlar she'riyati takomilida Sharqning ta'siri. Trubadurlar she'riyati takomilida Sharqning ta'siri. Badiiyat ilmi va sharq adabiyoti. التفكير البلاغي والنقدي عند العرب Arab adabiyotida balog'at va tanqid.

2- mavzu. Trubadurlar she'riyati takomilida Sharqning ta'siri.

Arab-isan adabiyoti. Arab she'riyatining G'arb adabiyotiga ta'siri. Zajal, muvasshax janrlarining g'arb adabiyotiga ta'siri. Trubadurlar she'riyatining rivoji. الشعرية العربية Arab she'riyati

3- mavzu. Aruz vazni va musulmon sharqi she'riyati.

Arab adabiyotida Aruz vaznining shakllanishi. Aruz vazni nazariyasi. Musulmon mintaq adabiyotida aruz vaznining takomili. الشعرية العربية Arab she'riyati

4- mavzu. Badiiyat ilmi va sharq adabiyoti.

Arab adabiyotida badiyyat nazariyasi. Badiiyat nazariyasi, she'r ilmi nazariyasining shakllanishi. Musulmon mintaq adabiyotida badiiyat ilmi nazariyasining rivoji. التفكير البلاغي والنقدي عند العرب Arab adabiyotida balog'at va tanqid.

5- mavzu. Dunyo adabiyotida «Ming bir kecha» motivlari. Bokkachcho ijodida Sharq mavzusi.

Dunyo adabiyotida «Ming bir kecha» motivlari. Bokkachcho ijodida Sharq mavzusi. Arab adabiyotida diniy-falsafiy risola janri va jahon adabiyoti. "Kalila va Dimna" va jahon masalchiligi. Arab va Evropa ensiklopediyalarining yaratilishi

6-mavzu. Arab adabiyotida diniy-falsafiy risola janri va jahon adabiyoti.

Arab adabiyotida diniy-falsafiy risola janrining shakllanishi va rivojlanishi va jahon adabiyotiga ta'siri. Abu ala al-Maariy va Aligeri Dante.

7-mavzu. "Kalila va Dimna" va jahon masalchiligi.

Arab adabiyotida masal janrining rivoji. Ibn al-Muqaffa ijodi. "Panchatantra" va "Kalila va Dimna". "Kalila va Dimna" tarjima qilinish jarayoni.

8-mavzu. Yangi davr arab adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida (XIX asr oxiri XX asr boshlari).

Yangi davr arab adabiyotida yangilanish tamoyillari. Evropa ma'rifatchilik adabiyotining arab adabiyotiga ta'siri. Ma'rifiy mavzularning yuzaga kelishi.

9-mavzu. Sharq adabiyotida ma'rifatparvarlik.

Evropa ma'rifatchilik adabiyotining arab adabiyotiga ta'siri. Ma'rifiy mavzularning yuzaga kelishi.

10-mavzu. Ma'rifiy tarixiy romanchilik.

Uyg'onish davri va unga Sharqning ta'siri. Ma'rifiy tarixiy romanchilik. Jurji Zaydon, Farax antun ijodi.

11-mavzu. Arab adabiyotida realism va jahon adabiyoti.

Arab adabiyotida realism yo'nalishinig kirib kelishi. Realistik uslub va uning xususiyatlari. Ilk realist arab yozuvchilari.

12-mavzu. Arab adabiyoti jahon adabiy jarayonlari kesimida.

Zamonaviy arab adabiyoti. Arab adabiyotida zamonaviy yo'nalishlar va oqimlarning shakllanishi va rivoji.

III. AMALIY MASHG'ULOTLAR BO'YICHA KO'RSATMA VA TAVSIYALAR

Amaliy mashg'ulotlarda magistrantlar "Sharq adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida (arab)" fanidan ma'ruza daralarida olgan nazariy bilimlarini mustahkamlash bilan birga, amaliy mashg'ulotlar mavzulari bo'yicha tayyorgarlik ko'rish jarayonida qo'shimcha adabiyotlar va tarixiy manbalar bilan tanishish orqali qo'shimcha bilim va xulosalar chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Natijada ularning bilim doiralari ilmiy jihatdan asoslangan holda kengayadi.

"Sharq adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida (arab)" fani bo'yicha amaliy mashg'ulotlarga tavsiya etiladigan mavzular:

1-mavzu: Qadimgi arab she'riyati va jahon sh'riyati

2-mavzu: Trubadurlar she'riyati takomilida Sharqning ta'siri

3-mavzu: Aruz vazni va musulmon sharqi she'riyati

4-mavzu: Badiiyat ilmi va sharq adabiyoti السردية العربية Arab narratologiyasi

5-mavzu: "Ming bir kecha" ertaklari va jahon adabiyoti

6-mavzu: Arab adabiyotida diniy-falsafiy risola janri va jahon adabiyoti

7-mavzu: "Kalila va Dimna" va jahon masalchiligi

8-mavzu: Yangi davr arab adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida (XIX asr oxiri XX asr boshlari). تحقيق النصوص Matnlarni tahlil qilish

9-mavzu: Sharq adabiyotida ma'rifatchilik

10-mavzu: Ma'rifiy tarixiy romanchilik

11-mavzu: Arab adabiyotida realism va jahon adabiyoti

12-mavzu: Arab adabiyoti jahon adabiy jarayonlari kesimida

IV. Mustaqil ta'lim*

IV.1. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

“Sharq adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida (arab)” fanidan mustaqil ta'lim

uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Sharq va G'arb aloqalarida tarjimalarning ro'li
2. U.Xayyom, Dante va Shekspir
3. Arab adabiyotida modernizm *المردية العربية* Arab narratologiyasi
4. A.Chexov va M. Teymur
5. M.Nuayme va Turgenov
6. J. Zaydon va o'zbek adabiyoti
7. U. Hayyomning G'arb adabiyotiga ta'siri
8. Arab adabiyotida Mavarunnahr va o'zbek halqi tarixida aks etishi
9. Arab adabiyotiga g'arb adabiyotining ta'siri
10. Arab adabiyotida modernizm va uning transformatsiyasi

Magistrant mustaqil ishini tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda, quyidagi shakllardan foydalanishi mumkin:

- o'tilgan mavzuni chuqur o'rganishlari uchun darslik, o'quv materiallari bilan faol ishlash;
 - ma'ruza, amaliy mashg'ulotlar va imtihonlarga oldindan tayyorgarlik ko'rish, vaqtdan unumli foydalanish;
 - fan (modul)lar bo'yicha mustaqil ta'lim topshiriqlarini belgilangan muddatlarda taqdim etishi;
 - mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda plagiat (ko'chirmakashlik)ga yo'l qo'ymasligi;
 - kichik guruhlarda hamkorlikdagi mustaqil ta'lim topshiriqlarini bajarishda jamoaning umumiy maqsadiga mos harakat qilishi, o'ziga yuklatilgan vazifalarni o'z vaqtida bajarishi.
 - mavzu yuzasidan tahliliy ma'lumot (esse) tayyorlash;
 - badiiy-ijodiy ishini bajarish;
 - kurs ishi (loyihasi)ni bajarish;
 - aniq mavzu bo'yicha tahliliy taqdimot (prezentatsiya) tayyorlash;
 - berilgan muammoni keng tahlil qilish, unga ta'rif va xulosalarni berish;
- amaliyotdagi mavjud muammoning yechimini topish, test, munozarali savollar va topshiriqlar tayyorlash orqali loyihalar ishlash ko'nikmasini shakllantirish.

3.

V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

“Sharq adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida (arab)” fanini o'zlashtirish

	<p><i>natijasida magistrant:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • “Sharq adabiyoti jahon adabiyoti kontekatida (arab)” fani bilan tanishtirish, arab adabiyotini jahon adabiyotidagi oʻrni, taʼsiri, oʻzaro adabiy aloqalar va adabiy taʼsirlar natijasida yaratilgan asarlar haqida bilimlarga ega boʻlishi; • oʻzaro adabiy jarayon shakllari, oʻzaro adabiy taʼsir va adabiy aloqalar shakllarini oʻrganish va Sharq va Gʻarb: madaniyatlar dialogini oʻrganishda koʻnikmalariga ega boʻlishi kerak.
4.	<p style="text-align: center;">VI. TAʼLIM TEXNOLOGIYALARI VA METODLARI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • maʼruzalar; • interfaol keys-stadilar; • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • jamoa boʻlib ishlash. • audio-lingval metod; • audiovizual metod; • namoyish qilish (demonstratsiya) metodi; • interfaol keys-stadilar; • rolli oʻyinlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • individual loyihalar; • jamoaviy loyihalar.
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni toʻla oʻzlashtirish, tahlil natijalarini toʻgʻri aks ettira olish, mustaqil taʼlim boʻyicha hamda joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat boʻyicha yozma ish va/yoki ogʻzaki imtihonni topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">VIII. ASOSIY VA QOʻSHIMCHA OʻQUV ADABIYOTLAR HAMDA AXBOROT MANBALARI</p> <p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Muxiddinova D.Z. Arab adabiyoti jahon adabiyoti kontekstida. – T.: ToshDSHU. 2021. 2. Xodjayeva R., Muxiddinova D., Saidova N. Arab adabiyoti. T.2021. 3. Xodjayeva R., Ziyavuddinova M., Xudjanova D. Oʻrta asr arab adabiyoti. T.2020. <p style="text-align: center;">Qoʻshimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мирзиёев Ш.М. Ҳозирги замон ва Янги Ўзбекистон. – Тошкент: Ўзбекистон, 2024. 2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi Oʻzbekistonda erkin va faravon yashaylik. 5-jild. – Toshkent: Oʻzbekiston, 2023.

	<p>3. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekistonda taraqqiyot strategiyasi asosida demokratik islohotlar yo‘lini qat’iy davom ettiramiz. 6-jild. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.</p> <p>4. Аминева В.Р. Типы диалогических отношений между национальными литературами как предмет компаративистики / Знание понимание, умение. - М.2008 №4.- С.88-93</p> <p>5. Акбарова М.Х. Очерки истории арабской литературы нового времени. – Т., 2001.</p> <p>6. Мухиддинова Д. Журжи Зайдон. Монография. - Т.: Шарк, 2005.</p> <p>7. Акбарова М.Х. “Янги давр араб адабиёти (XIX- XX).” - Т. 2009.</p> <p style="text-align: center;">Scopusdan maqolalar</p> <p>1. Dr. Dilafuz. Z.Mukhiddinova and Dr. Nargiza M.Saidova. (2023) Characteristics of the Shortest Story Genre in Modern Arabic Literature. 695-701. https://spast.org/techrep/article/view/5025</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbalar</p> <p>1.http://www.ziyo.net 2.http://www.maphistory.info/ 3.http://www.history.ru 4.http://academic.emporia.edu/aberjame/map/h_map/h_map.htm</p>
7.	<p>Fanning o‘quv dasturi Arabshunoslik oliy maktabi tomonidan ishlab chiqilgan va 202<u>5</u> yil “<u>28</u>” <u>06</u> dagi <u>22</u> -sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan.</p> <p>Fanning o‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 202<u>5</u> yil “<u>28</u>” <u>06</u> dagi <u>11</u> - sonli bayoni bilan tasdiqlangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun ma’sullar:</p> <p>1. Muxiddinova D.Z. – TDSHU Arabshunoslik oliy maktabi dotsenti, DSc.</p>
9.	<p>Taqrizchilar:</p> <p>1. Qodirova K.S. – O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti dotsenti, p.f.n (turdosh OTM);</p> <p>2. Xodjayeva R.U. – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Arabshunoslik oliy maktabi professori, f.f.d.</p>